

تأسیس دبیرستان " ایران شهر "

اولین دبیرستان شهر مهاباد

۱۳۱۶ . ۱۹۳۷

گردآوری: فاروق فرهاد

تقدیم به روانشاد دکتر مصطفی اعلم
چگونه می توانم آنهمه زحمت، لطف، محبت که برایم انجام
دادی فراموش کنم. این تنها کاری است که توانستم برایت
انجام دهم.

دکتر مصطفی اعلم

فهرست:

- ۴..... مقدمه.
- ۵..... تأسیس دبیرستان ایران شهر.
- ۷..... آمدن رضاشاه و ولیعهد به مهاباد.
- ۹..... سال ۱۳۱۶ . ۱۹۳۷.....
- ۱۱..... خاطرات دکتر رحمان حلوی.
- ۱۴..... تابلوی دبیرستان ایران شهر.
- ۱۹..... دبیرستان محمد رضاشاه پهلوی.
- ۲۰..... دبیرستان شهید شهریکندی.
- ۲۱..... کارت ورود به جلسه امتحان.
- ۲۲..... کارنامه.
- ۲۳..... کارنامه.
- ۲۵..... آخرین عکس.
- ۳۰..... منابع.

مقدمه:

این مقاله را در سال ۱۳۹۹ - ۲۰۲۰ به زبان کردی چاپ و منتشر کردم. بعد از نشر آن پیامهایی از دوستان خصوصا دوستان فارس زبان دریافت کردم که این مقاله را به زبان فارسی ترجمه کنم و در اختیار علاقمندان قرار دهم.

بیشتر مطالب آن مقاله در اصل به زبان فارسی بود که من آنرا به زبان کردی ترجمه و منتشر کردم. در این مقاله نیز قسمتهایی که به زبان کردی بود به زبان فارسی ترجمه کردم.

تغییر و تحولاتی که در این مقاله نسبت به مقاله‌ی قبلی وجود دارد زیاد نیست. این تغییرات بیشتر در اضافه شدن عکسها بوده و بندرت متن برخی از مطالب آن کم یا به آن اضافه شده است.

دوباره از کسانی که در مقاله قبلی مرا یاری کردند نهایت تشکر را دارم از آقایان: کریم دانشیار، عبدالله صمدی، سید محمد جعفری، کمال فرهاد و از خانمها: رویا اعلم، سیمین افتخاری و گولاله پیشنماز.

امیدوارم مورد پسند علاقمندان قرار گیرد.

فاروق فرهاد

۲۰۲۲/۱۲/۱۵

تأسیس دبیرستان ایرانشهر

در سال ۱۳۱۵. ۱۹۳۶ یک کلاس دبیرستان ضمیمه دبستان "سعادت" شد که آقای سیف الله حسامی آنرا اداره میکرد. در سال ۱۳۱۶. ۱۹۳۷ مرحوم نصرالله پژوهش رئیس فرهنگ مهاباد شد و در دوره ایشان یک کلاس دبیرستانی تبدیل به سه کلاس شد و نام دبیرستان را "دبیرستان ایرانشهر" گذاشتند.

روانشاد دکتر هاشم شیرازی در کتاب خاطرات خود به اسم "خاطرات دکتر هاشم شیرازی" در مورد دبیرستان ایرانشهر چنین می نویسد: خوشبختانه در سال ۱۳۱۵. ۱۹۳۶ دوره اول دبیرستان در مهاباد دایر شد.

کلاس اول دبیرستان جزو دبستان سعادت بود. دبیران این دبیرستان عبارت بود: خانم تسلیمی، آقای حسامی، آقای بهرام (ناظم دبیرستان و در عین حال دبیر نقاشی و ورزش هم بودند)، جناب قاضی شیخ محسن، میرزا عزیز مولوی و آقای آکویی.

سال دوم دبیرستان، مستقلا در منزل مرحوم آقای معروف شافعی دایر و تابلوی آن به نام دبیرستان ایرانشهر مهاباد بر سر در نصب شد. آقای محسن فضلی بعنوان رئیس دبیرستان، مسیو ژور دبیر زبان فرانسه و آقای ترابی دبیر تاریخ و جغرافیا بر تعداد دبیران سال قبل اضافه شده و رئیس فرهنگ جدیدی به نام آقای پژوهش لیسانسیه شیمی به مهاباد آمد که بسیار

جدی و علاقمند به پیشرفت فرهنگ مهاباد بود و شیمی را نیز خود تدریس میکرد.

آقای سید قادر جعفری در خاطرات خود می نویسد: سال ۱۳۱۵ . ۱۹۳۶ در اثر دستور وزارت معارف کلاس اول دبیرستان در مهاباد دایر شد و چنین قرار گردید تا سه کلاس سیکل اول هر سال یک کلاس بدان اضافه گردد و من هم با اینکه قبلا کلاس اول دبیرستان در سال تحصیلی یکهزار سیصد و یازده و دوازده شمسی در تبریز خوانده بودم مجدداً ثبت نام نمودم و عده‌ای که از چند سال قبل امتحان ششم ابتدایی را امتحان داده بودند ثبت نام نمودند بطوریکه کلاس اول دبیرستان را شاگردانش دو تیپ تشکیل میدادند.

اولی ماها بودیم در حدود ۲۵ نفر که ۱۷ یا ۱۸ ساله بودیم. دسته دوم شاگردانی بودند در بهار امسال ششم ابتدایی را امتحان داده بودند و سن آنان ۱۲ یا ۱۳ سال بودند و از ما پنج یا شش سال کوچکتر بودند.

محل آن در دبستان و در خانه میرزا سلطان سلطانیان قرار داشت. رئیس آموزش و پرورش در آخر سال پیرمرد محترمی بود اهل شیراز بنام آقای فیروزیان و مدیر دبیرستان اهل رضائیه و شهرتش حسامی که در هندسه و یکی دو درس دیگر را در کلاس ما تدریس میکرد. زنی بود اهل رضائیه بنام خانم "تسلیمی" که ریاضیات را بما درس میداد و شوهرش به اسم

کنگرلو معلم ورزش بود مابقی معلمین ما اهل محل و بومی بودند.

آمدن رضا شاه و ولیعهد به مهاباد

یکی از وقایع دیگر سال ۱۳۱۵.۱۹۳۶ که قابل ذکر است آمدن رضا شاه و ولیعهد در اواسط مهرماه به مهاباد بود. شاگردان دبیرستان ما روبروی اداره گمرگ و دم در فرمانداری حالیه صف کشیده بودند. مسیر رضاشاه از ارومیه به مهاباد بود. شاه و پسرش در جلو شاگردان مدارس و درست روبروی کلاس ما از ماشین پیاده شدند.

رضاشاه با یکی دو نفر از محصلین همکلاسی ما صحبت کرد و پرسشهایی از آنان نمود. برایش معلوم گردید که کلاس اول دبیرستان در این سال تحصیلی در مهاباد تأسیس شده است. رئیس آموزش و پرورش استان پشت سر شاه قرار داشت

ایشان نیز توضیحاتی دادند، محمد رضاشاه ولیعهد مثل مجسمه بی حرکت پشت سر پدرش بود و لباس دانشکده افسری در بر و چکمه به پا داشت.

ما امروز در خانه از چند نفر قزاق پذیرایی کردیم و مهمان ما بودند. عادت رضاشاه این بود با ورود به هر شهری حتما از سربازخانه دیدن میکرد و دستوراتی میداد. ورود رضاشاه ساعت ۱۰ صبح بود و این چهارمین و آخرین سفر رضاشاه به مهاباد بود.

من در کلاس دوم دبیرستان ثبت نام و مشغول تحصیل شدم. رئیس معارف عوض شد و یک شخصی کوتاه قد که اندامی کوچک و جثه‌ای لاغر داشت. فارس زبان با شهرت "پژوهش" که لیسانسیه شیمی بود و در مهاباد مشغول بکار شد. در مدت دو سال که این شخص در مهاباد بودند واقعا خدمات شایانی به آموزش و پرورش مهاباد کرد و با درخواست بودجه و اجاره کردن چندین باب ساختمان تعداد شاگردان مدارس مهاباد را تقریبا به دو برابر افزایش داد.

او دبیرستان ما را مستقل و ساختمان جداگانه‌ای متعلق به میرزا رحمت شافعی (حالا این محل خانه وارث سوره شافعی است) اجاره کرد و نام دبیرستان "ایران شهر" بر آن نهاد.

در اواخر پاییز تعداد زیادی از شاگردان دبیرستان پهلوی اورمیه را برای دیدار چند روزه به مهاباد دعوت نموده که از آنها پذیرایی بعمل آمد و نیز به فاصله یکی دو هفته محصلین کلاس اول و دوم دبیرستان ما از طرف آموزش و پرورش اورمیه دعوت شدند. آقای پژوهش خود سرپرستی ما را در این سفر چند روزه برعهده گرفت.

سال ۱۳۱۶. ۱۹۳۷

آقای جعفری در ادامه خاطرات خود می نویسد: سال ۱۳۱۶. ۱۹۳۷ معلیم ما عوض شده بودند. مدیر دبیرستان جوانی بود با شهرت " فضلی " خیلی نجیب، پاک و طبع شعر هم داشت. معلم زبان فرانسه آقای " شاول " بود که آشوری و معلم ورزش جوانی بود ورزیده و خوش اندام و قوی هیکل به اسم " بهرام " که اهل ارومیه بود.

آغاز بهار سال ۱۳۱۷. ۱۹۳۸ بود من در کشاکش و گیرو دار زندگی افتادم. پدرم زندانی شد و من مجبور به ترک تحصیل شدم. چون کسی نبود به امورات خانه و ده رسیدگی نماید. علت هم این بود که برادرم در اوایل پاییز همین سال به دستور استاندار وقت به تبریز تبعید شده بود همراه با برادرم آقای عبدالله شافعی او نیز به تبریز تبعید گردید.

نشسته از راست: ملا حسن مدرسی، عبدولعزیز مولوی،
محسن فاضلی، نصرالله پژوهش، علی محمودی، محمد
اسحابی

ایستاده از راست ردیف اول: ۱. بیوک اردلان ۲. حسین مدرسی
۳. حسین مفتی ۴. سیف الله صبا (نانوازاده) ۵. حسن ابوبکری
۶. محمود فاتحی ۷. محمد شیخ حسن مولانی ۸. محمد صبا
سابلاغی

ردیف آخر از راست: ۱. ؟ ۲. قادر شریفی ۳. رحمت هندی ۴.
سالح مکائیلی ۵. مصطفی شلماش ۶. یوسف شافعی ۷. محمد
مجدی ۸. عمر مشیری

خاطرات دکتر رحمان حلوی

آقای دکتر رحمان حلوی در کتاب " از مهاباد تا بایکانور " در مورد دبیرستان ایرانشهر چنین می نویسد: در شهریور ماه شایع شد که امسال کلاس اول دبیرستان در مهاباد دایر خواهد شد. هر چند معلوم نبود که این موضوع صحت داشته باشد. معهدنا وجد و سرور زاید الوصفی در من ایجاد کرده بود.

در نیمه شهریور این شایعه به یقین تبدیل شد. اداره فرهنگ خانه میرزا سلطان سلطانیان را که در کوچه ما قرار داشت برای دبیرستان اجاره کرد. چند روز بعد اسم نویسی هم شروع شد.

ولی تعداد مراجعین زیاد بودند. چون فارغ التحصیلان ششم ابتدایی سنوات قبل نیز اسم نویسی میکردند. به نحوی که بعد از افتتاح مدرسه و شروع کلاس درس تعداد شاگردان آنقدر زیاد بود که کلاس درس گنجایش آن عده را نداشت. به این ترتیب در ابتدای سال تحصیلی ۱۳۱۶ . ۱۳۱۵ کلاس اول دبیرستان در مهاباد دایر گردید.

البته هیچ تناسبی چه از حیث قد و هیکل و چه از لحاظ سن و سال بین شاگردان کلاس اول دبیرستان وجود نداشت. بعضی از دانش آموزان حتی صاحب زن و فرزند بودند و ریش و سبیل داشتند. چند نفر از دبیران هم از رضائیه آمده بودند. در بین آنان خانم جوانی بود به نام کنگرلو که ریاضیات

تدریس میکرد. برای ما بچه‌ها خیلی تازگی داشت که خانمی به جای یک مرد تدریس کند.

هنوز دو ماه از سال تحصیلی نگذشته بود که اداره فرهنگ مجبور شد محصلین بزرگسال را از سایرین جدا کند و برای آنکه این عده از تحصیل محروم نشوند برای آنان کلاس شبانه دایر کرد.

به این ترتیب هم تعداد شاگردان کلاس اول روزانه کمتر شد و هم تناسبی از حیث سن و سال بین آنان برقرار گردید. در ضمن چون حیاط دبیرستان وسعت زیادی داشت ساعات فراغت در آنجا بازی میکردیم.

با شروع سال دوم دبیرستان محل آن به خانه میرزا معروف شافعی روبه‌روی مسجد سید نظام تغییر پیدا کرد. مدیر و دبیر فیزیک و شیمی ما در آن سال آقای نخجوانی بود. اهل تبریز و دبیر ورزش آقای بهرام و دبیر زبان فرانسه مسیوژان از آشوریهای رضائیه بود.

سال سوم دبیرستان را هم با موفقیت گذراندم. امتحانات آخر سال نهایی بود. و به ما گواهینامه پایان تحصیل سیکل اول دبیرستان میدادند. با آن مدرک میشد در بعضی از نهادهای فرهنگی نظیر دانشسرای مقدماتی و پزشکیاری شرکت کرد. ولی متأسفانه هیچ یک از این قبیل نهادها در مهاباد وجود نداشت.

دیرستان ایرانشهر سال ۱۳۱۶. ۱۹۳۷

نشسته از راست: مصباحی، هاشم شیرازی، فروردین
ردیف دوم ایستاده از راست: عبدالله خسروی، علی خسروی
نشسته از راست: رحمان حلوی، فضلای، ضیا مجیدی،
محمود ولیزاده

ایستاده از راست: سلطان اوطمیشی، سید طه ایوبیان مرکزی
ردیف آخر از راست: عبدالحسین خامنه‌ای، محمود فاتحی،
رسول میکائیلی، احمد مسگری، محسن روانمهر، عزیز بیگی،
محمد داودی، حسن ابوبکری

عکس: از صفحه فیسبوک آقای موحیب مهابادی گرفته شده
است.

تابلوی دیرستان ایرانشهر

آقای عبدالله صمدی در مورد تابلوی دیرستان ایرانشهر چنین برایم نوشت: همانطوری که از تابلوی دیرستان ایرانشهر پیداست سال ۱۳۱۶ - ۱۹۳۷ تأسیس شده و مکان اولیه آن نزدیک اداره دارایی کنونی در خیابان شیر و خورشید سابق بوده و بعد به ساختمان آقای احمد نمشیری نزدیک بازار و میدان منگور کنونی نقل مکان کرده است. همانطوری که از اسنادهای موجود که در دسترس است اولین مدیر دیرستان ایرانشهر آقای سیف الله حسامی بود.

تابلوی دیرستان ایرانشهر

عکس: از صفحه فیسبوک آقای عبدالله صمدی

- نشسته از راست: ۱. حسین ایوبی ۲. رحیم خرازی ۴. اسماعیل شافعی ۶. عمر مشیری ۸. محمد اقدمی ۹. کریم اسدی
- ردیف دوم نشسته از راست: ۱. علی خسروی ۲. ... پرتوی ۳. .. تورابی ۴. حسین نخجوانی ۵. محمد مبلغی ۶. عزیز شعبانی ۷. عزیز مولوی ۸. حسن بیگی
- ردیف سوم از راست: ۲. محمد مجدی ۳. رحمان اوطمیشی ۴. صدیق انجیری آذر ۶. قادر محمود زاده ۷. احمد صالحیان ۸. عباس قادری ۹. حسین مدرسی ۱۰. طه ایوبیان
- ردیف چهارم از راست: ۱. مصطفی اعلم ۲. سیروس آزادی ۳. امیر بیازوی ۴. صالح بابانزاده ۷. حسن اطری ۸. محمد عطاری

۹. رحیم لبادی ۱۰. سیف الله نانوازاده ۱۱. محمد ایازی ۱۲.
علی بر ملا

ردیف پنجم از راست: ۲. باقی حیدری قادر شریفی ۴. محمد
محمودیان ۵. سعید همایون ۶. محمد مولایی ۷. یوسف شافعی
۸. حسین اسکندری ۹. جعفر شافعی ۱۰. کریم ایوبی ۱۱. قادر
حمیدی

عکس: از صفحه فیسبوک آقای عبدالله صمدی

ردیف جلو نشسته از راست: احمد آکویی، حسن مدرسی،
 ترابی، نخجوانی، علی بهرام، قاضی شیخ محسن قاضی
 مگری، نصرالله پژوهش، ابراهیم تربیت، عبدالعزیز مولوی،
 علی محمودی، شرف روحانی، محمد اسحابی

ردیف دوم از راست: ۲. رحیم لبادی ۳. شجاع الدین محمدی
 ۴. سعید همایون ۵. سید کاظم قاضی مگری ۱۰. سید قادر
 افتخاری ۱۱. مصطفی شلماشی، نفر آخر که دورین عکاسی در
 دست دارد ضیا الدین مجیدی

ردیف سوم از راست: ۹. سید طه ایوبیان مرکزی ۱۲. محمود
 فاتحی ۱۳. بابا آقا حسینی

ردیف آخر از راست: ۱. هاشم خلیل زاده (سهیلی) ۲. سعید
قادری ۸. محسن آقاخانی ۱۰. سیف الله صبا (نانوازاده) ۱۲.
کریم رعدی ۱۴. محمد مولایی ۱۵. محمد کارشی.
عکس: از صفحه فیسبوک آقای عبدالله صمدی گرفته شده
است.

مهاباد، دیرستان ایران شهر سال ۱۳۲۷. ۱۹۴۷

دیرستان محمد رضا شاه پهلوی

آقای عبدالله صمدی در ادامه بحث شان می نویسند: این دیرستان در زمستان سال ۱۳۲۸. ۱۹۴۹ به علت آتش گرفتن کوره نفتی یکی از کلاسها دچار حریق میشود و ساختمان دیرستان به کلی ویران و دوباره از نو بازسازی میشود.

این دیرستان بعدها کلاس چهارم و سال ۱۳۲۸. ۱۹۴۹ کلاس پنجم نیز به آن اضافه میشود و مکان دیرستان به همان مکان قبلی که نزدیک اداره دارایی بود منتقل و نام دیرستان را نیز عوض میکنند و به دیرستان "محمد رضا شاه پهلوی" که هنوز هم در همان مکان است تغییر پیدا کرد.

دیرستان محمد رضا شاه پهلوی ۱۳۹۸. ۲۰۱۸

دیرستان شهید شهریکندی

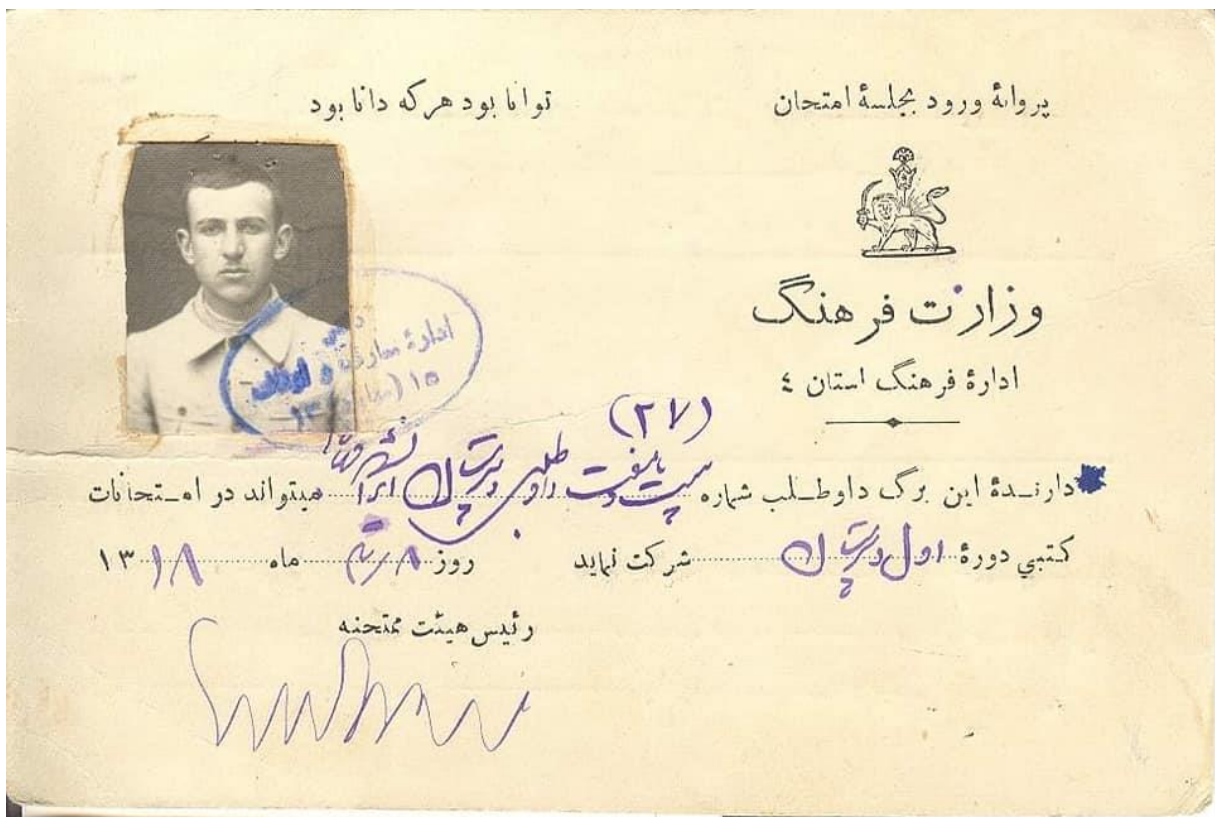
سال ۱۳۵۷ . ۱۹۷۹ که انقلاب ایران پیروز شد نام آنرا به دیرستان " کردستان " تغییر دادند و سال ۱۳۶۱ . ۱۹۹۱ که ملا کریم شهریکندی در شهر مهاباد ترور شد نام آن به "دیرستان شهید شهریکندی" تغییر کرد که هنوز هم همین نام را دارد.

پس نتیجه میگیرم که دیرستان "شهید شهریکندی" فعلی ادامه دهنده همان دیرستان "ایران شهر" است.

دیرستان شهید شهریکندی

کارت ورود به جلسه امتحان

کارت ورود به جلسه امتحان آقای سید قادر جعفری

دوره اول دبیرستان ۱۳۱۸/۳/۸

عکس: از صفحه فیسبوک آقای سید محمد جعفری

کارنامه

 شماره مسلسل شماره ورقه صحیحی	- ۱ - شماره ترتیب تاریخ صدور کارنامه ۱۳۱۸ محل الصاق عکس محصل
 وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه دبیرستان <u>ایران</u> شهر <u>مشهد</u> دانشسرای <u>ایران</u>	نام خانواده <u>جعفری</u> نام <u>سید محمد</u> نام پدر <u>سید محمد علی</u>
کلاس <u>اول</u> محصل <u>کلاس هفتم</u> محل اعضاء و مقرر رئیس <u>دبیرستان ایران</u>	نام بدو <u>سید محمد علی</u> ولی <u>سید محمد جعفری</u> شماره ورقه هویت <u>۴۸۰</u> محل صدور ورقه هویت <u>مشهد</u> تاریخ تولد (با تمام حروف) <u>۱۳۱۸</u>
	آدرس : آبی در تاریخهای ذیل آباء کوییده است ۱ - تاریخ در شهر به نمره ۲ - تاریخ در شهر به نمره ۳ - تاریخ در شهر به نمره

کارنامه‌ی سال دوم آقای سید قادر جعفری، دبیرستان
ایران شهر سال ۱۳۱۸.۱۹۳۸

عکس: از صفحه فیسبوک آقای سید محمد جعفری

کارنامه

تولید و نشر کتاب

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

کارنامه مؤخره اول دبیرستان

سال تحصیلی ۱۳۱۶ - ۱۳۱۷

نام خانوادگی و نام صحیح فرهادی محمد علی فرهادی

تاریخ تولد ۱۳۰۳ (خورشیدی) شماره شناسنامه ۷۸۵۶

شاکرد کلاس اول دبیرستان ایران شهر تهران

ملاحظات	نمره های امتحان		مجموع
	اول	دوم	
فارسی	۱۱	۱۲	۲۳
عربی	۱۳	۱۰	۲۳
تعلیمات دینی	۱۳	۱۰	۲۳
وزن تجربه	۲۲	۲۰	۴۲
تاریخ	۱۱	۱۰	۲۱
تربیت	۱۳	۱۲	۲۵
حساب	۱۳	۱۲	۲۵
هندسه	۹	۱۰	۱۹
فیزیک	-	-	-
شیمی	-	-	-
تاریخ طبیعی	۹	۹	۱۸
قانون	۱۵	۱۶	۳۱
خط	۱۳	۱۲	۲۵
ورزش	۱۷	۱۷	۳۴
جمع	۱۲۲	۱۲۲	۲۴۴
معدل	۱۲	۱۲	۱۲
ساعات تفریح	-	-	-

ملاحظات:

۱ - دارنده این ورقه در مواد تجدیدنی شده است.

۲ - دارنده این ورقه حق ارتقاء بکلاس بالاتر را ندارد.

محل امضاء رئیس دبیرستان ایران شهر تهران

محل امضاء ولی

کارنامه‌ی آقای علی فرهادی، کلاس اول دبیرستان ایران شهر سال تحصیلی ۱۳۱۶. ۱۳۱۷

عکس: از آلبوم خانوادگی آقای علی فرهادی

مهاباد سال ۱۳۱۵. ۱۹۳۶

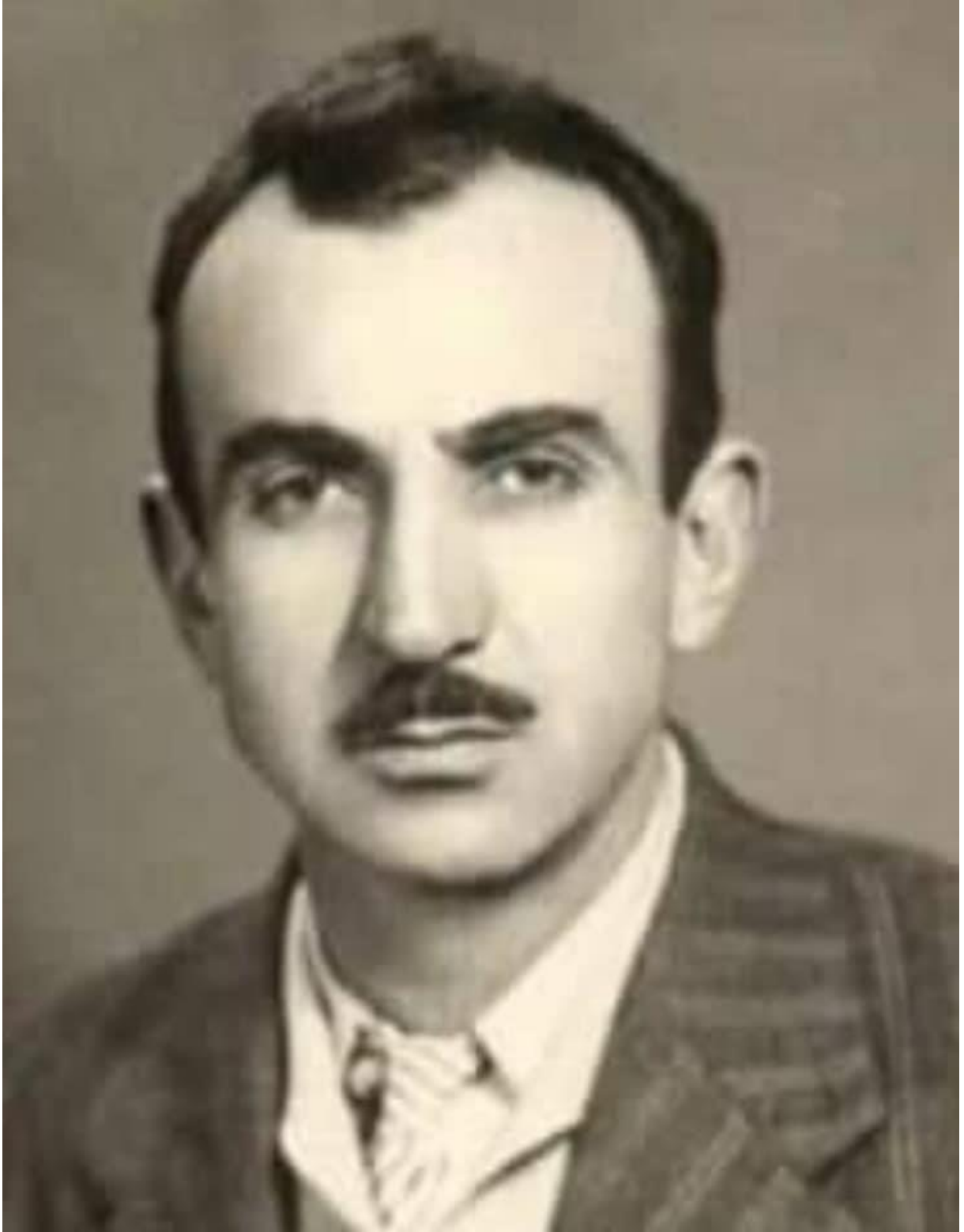
مدرسه سعادت و اولین کلاس دبیرستان، جشن ۱۷ دی ماه
بانوان

عکس: از صفحه فیسبوک آقای سید محمد جعفری

آخرین عکس

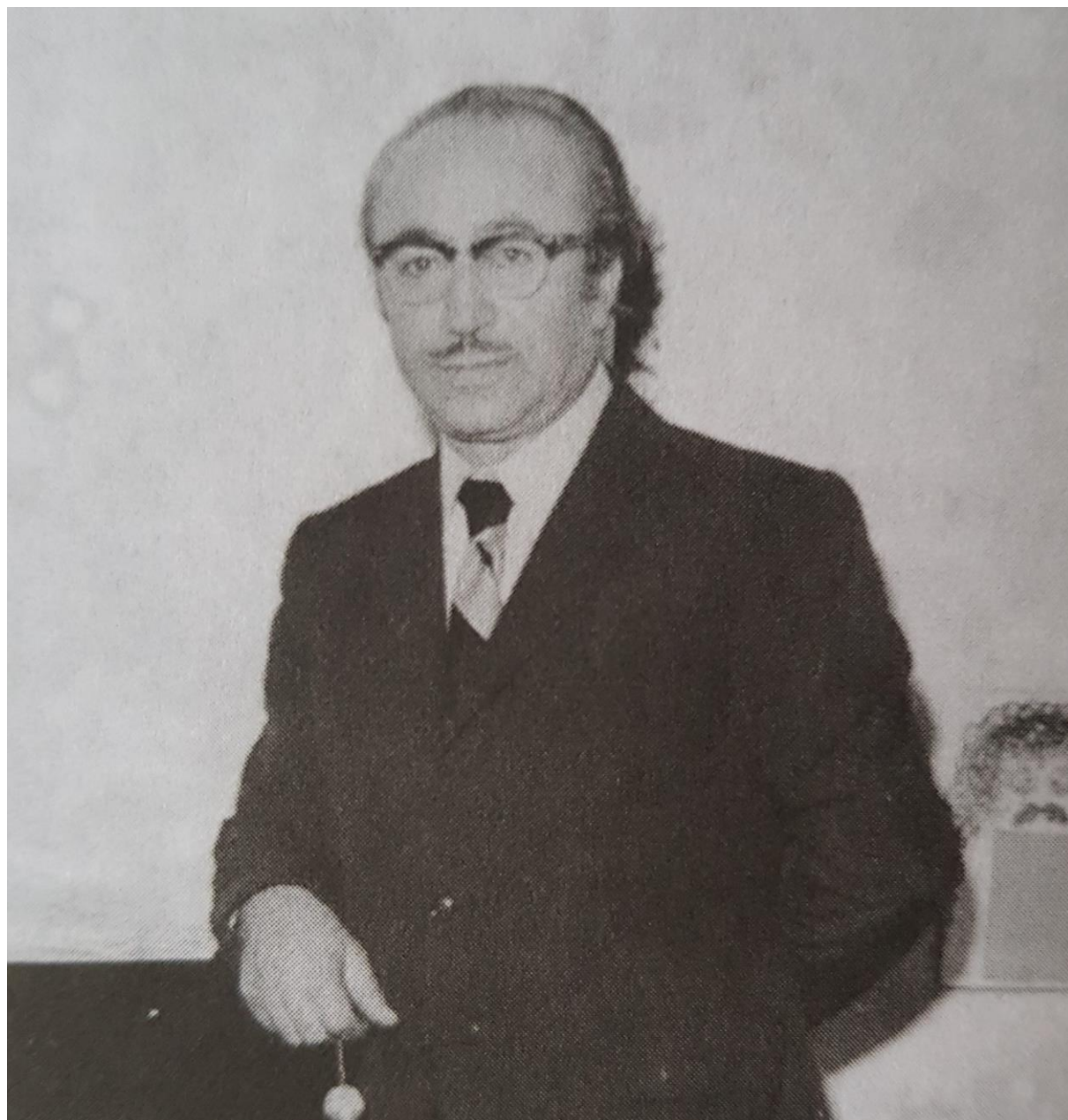
دیرستان شهید شهریکندی (ایران شهر سابق) در سال ۱۴۰۱
۲۰۲۲ هم دیرستان و هم ساختمان آن به کلی محو و از بین
رفت.

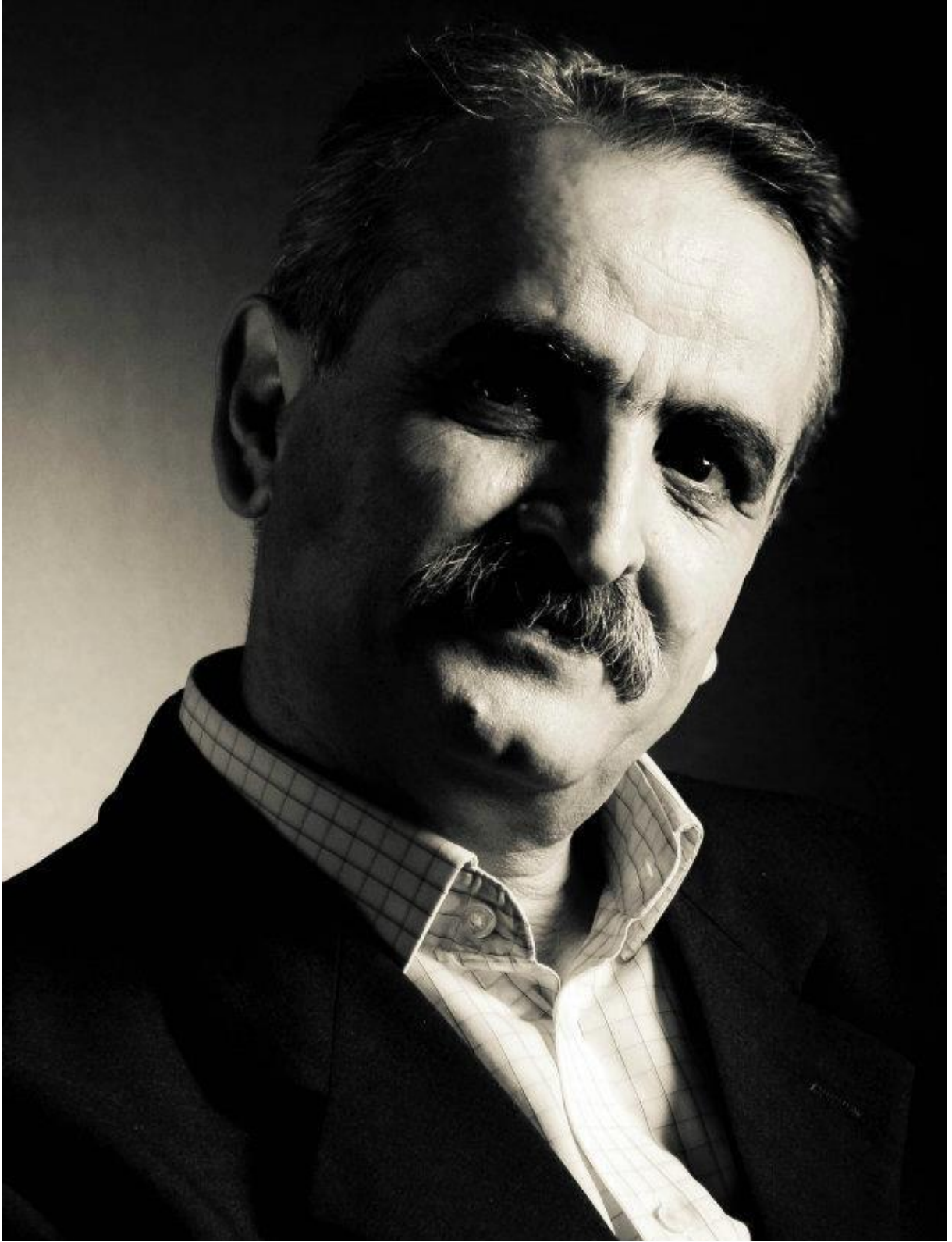
سید قادر جعفری

دکتر رحمان حلوی

دکتر هاشم شیرازی

عبدالله صمدى

منابع:

. نگاهی به تاریخ مهاباد، سید محمد صمدی، انتشارات رهرو

مهاباد چاپ اول سال ۱۳۷۷

. خاطرای دکتر هاشم شیرازی، به کوشش هاشم سلیمی،

انتشارات توکلی چاپ سال ۱۳۸۰

. ساجبلاغ مگری (مهاباد) در آیینهی اسناد تاریخی، تألیف:

فریدون حکیم زاده چاپ اول سال ۱۳۸۹

. از مهاباد تا بایکانور، خاطرات دکتر رحمان حلوی، انتشارات

دید چاپ اول سال ۱۳۹۸

. خاطرات آقای سید قادر جعفری که هنوز چاپ نشده است.

. برگزیده چند گفتار، نویسنده: سید محمد صمدی، زمستان

سال ۱۴۰۰

. صفحه فیسبوک آقای عبدالله صمدی

. صفحه فیسبوک آقای موحیب مهابادی

. صفحه فیسبوک آقای سید محمد جعفری